

23.6.2022

Kainuun kärkitoimialojen suhdannekatsaus kesäkuu 2022

Kainuun kärkitoimialojen suhdanteita seurataan Kainuun liitossa kaksi kertaa vuodessa liikevaihdon ja henkilöstömäärien osalta. Kainuun maakuntaohjelman mukaisia kärkitoimialoja ovat biotalous, kaivannaisala, teknologiateollisuus ja matkailu. Biotalouskokonaisuuteen kuuluvia metsä- ja puuklusteria, elintarvikeklusteria sekä energiaklusteria seurataan lisäksi erikseen. Teknologiateollisuus on jaettu ICT- ja elektroniikkaklusteriin ja metalliklusteriin. Tuoreimmat suhdannetiedot ulottuvat liikevaihdon osalta helmikuulle 2022 ja henkilöstömäärien osalta maaliskuulle 2022 saakka. Suhdannetiedot tuottaa Tilastokeskuksen asiakaskohtainen suhdannepalvelu.

Kriisistä kriisiin? Kaikki Kainuun kärkitoimialat kääntyivät kasvuun vuonna 2021 – sumuiset näkymät edessä

Vuonna 2021 kaikkien Kainuun kärkitoimialojen suhdanteet olivat hyvässä nousussa koronakriisin aiheuttamana notkahduksen jälkeen. Kaikki kärkitoimialat kasvoivat niin liikevaihdon kuin henkilöstömäärien osalta. Liikevaihto kasvoi yhteensä 12,3 prosenttia ja nousi 10 prosenttia korkeammalle tasolle kuin vuonna 2019. Kainuun kärkitoimialojen liikevaihto on noin 1,55 miljardia euroa ja henkilöstömäärä on lähes 7500 henkilöä (Kuva 1). Kärkitoimialojen henkilöstömäärä kasvoi 600 henkilöllä (7,4 %) vuonna 2021. Samaan aikaan kaikkien toimialojen (TOL A-X) työpaikkakehitys on ollut Kainuussa laskevaa.

Kuva 1. Kainuun kärkitoimialojen yhteenlaskettu liikevaihto ja henkilöstömääräestimaatti vuonna 2021.

Gloaalista koronavaiisistä globaaliin Venäjän hyökkäyssota aiheuttamaan kriisiin

Koronakriisistä toipuminen oli Kainuussakin hyvässä vauhdissa, kunnes Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan loi uuden globaalin kriisin. Sota ja siihen liittyvät pakotteet vaikuttavat suoraan ja välillisesti Kainuulaistenkin yritysten toimintaan erityisesti energian ja raaka-aineiden hintojen nousuna sekä saatavuusongelmina. Tähän saakka koronalla on ollut suuremmat vaikutukset elinkeinoelämään kuin sodalla, mutta yleisen taloustilanteen nopeasti huonontuessa ja inflaation pahentuessa tilanne muuttunee tänä vuonna nopeasti. Hinnat ovat nousset noin seitsemän prosenttia ja ruoan hinnan ennustetaan nousevan 11 prosenttia (PTT). VM:n ennusteen mukaan inflaatio on tänä vuonna noin 5,8 prosenttia. Ennusteiden mukaan talous kuitenkin kasvaa vielä tänä vuonna, mutta suhdanteet muuttunevat loppuvuodesta hintojen nousun, investointien vähenemisen ja kuluttajaluottamuksen laskiessa.

Työllisyystilanne hyvä, mutta kohtaanto-ongelma kasvaa

Työllisyystilanteeseen ei Venäjän aiheuttamalla kriisillä ole vielä ollut Kainuussa suurta vaikutusta, kuten ei ollut korona-aikanakaan. Työvoiman kysyntä jatkuu Kainuussa vahvana ja työttömyys on alhaalla. Myös rekrytointiongelmät jatkuvat yhä ja kohtaanto-ongelma on haastava.

Suhdanteet toistaiseksi positiivisia, mutta epävarmuus lisääntyy. Negatiiviset vaikutukset voivat iskeä rytiällä loppuvuodesta.

Vaikka Venäjän aiheuttaman sodan talousvaikutukset eivät vielä isommin näkyneet, on syytä varautua dramaattisiinikin vaikutuksiin. Inflaatio kiihtyy rajusti ja korkotasoo nousee. Myös stagflaation riski kasvaa.

Kevään 2022 Pk-yritysbarometrin mukaan Kainuun pk-yritysten yleinen suhdannenäkymä on jo heikentynyt viime syksyyn verrattuna ja on valtakunnallista keskiarvoa alemmalla tasolla (saldoluku 6, koko maa 11). Suoraa Venäjän vientikauppaa harjoittavien pk-yritysten osuus vientiä harjoittavista pk-yrityksistä on Kainuussa suhteellisen suuri, mutta määrällisesti vientiyrityksiä ei ole montaa. Yksittäisten yritysten kohdalla vaikutus on kuitenkin suuri.

Välillisiä vaikutuksia pakotteilla ja vastapakotteilla on enemmän mm. alihankinnassa. Materiaalien hintojen ja kuljetuskustannusten nousu heikentää yritysten kannattavuutta. Erityisesti energian ja raaka-aineiden hinnannousulla on suuri merkitys. Raaka-aineiden, materiaalien ja komponenttien saatavuudessa on ongelmia. Komponenttien saatavuusongelmat lisääntyivät jo korona-aikana ja tilanne pahenee yhä. Vaikutukset rakentamisessa näkyvät jo: suuria rakennushankkeita on laitettu Kainuussakin jäihin nopeasti nousseiden kustannusten ja materiaalien saatavuusongelmien takia.

Kansainvälisen **matkailun** merkittävimmät ryhmät ovat pitkään olleet Kainuussa venäläiset ja ukrainalaiset. Koronan jälkeinen venäläismatkailijamäärien pieni elpyminen on taas kääntynyt laskuun ja ruplan romahtamisen jälkeen pysynee vähäisenä. Kotimaan matkailu pysyy kuitenkin vahvana, mutta kasvavat polttoainekustannukset ja hintojen nousu voivat vähentää matkustushalukkuutta.

Kasvava mineraalien kysyntä parantaa **kaivosten** kannattavuutta ja mineraalien hinnat nousevat. Kaivannaistuotteiden jalostusaste kasvaa Kainuussa akkukemikaalitehtaan myötä, mikä näkyy myönteisenä suhdannekehityksenä. Saatavuusongelmat ja energian hinta kurittaa kuitenkin myös kaivannaisalaa.

Teknoliateollisuus on ollut kovassa kasvussa ja kasvunäkymät ovat olleet edelleen positiiviset. Korona-aikana alkanut komponenttipula pahenee kuitenkin yhä ja toimiketjujen epävarmuus lisääntyy.

Biotalous metsä- ja puuklusterin suhdannenäkymät ovat lyhyellä jännteellä hyvät, mutta talouskehitys ja kustannusten nousu luovat alalle paljon epävarmuutta. Puurakentaminen kallistuu. Maatalous kärsii polttoaineiden, lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden noususta ja kannattavuus heikkenee entisestään. Elintarvikeala kärsii hintojen noususta.

Toimialat, joilla on ollut aiemminkin haasteita (maatalous,) ja jotka kärsivät eniten koronasta (matkailu) voivat joutua taas pahiten kriisin vaikutusten kouriin. Pessimistisimmät suhdanneodotukset ovat Kauppakamarin talouskatsauksen (kesäkuu 2022) mukaan kaupan ja rakentamisen alalla, mikä heijastunee Kainuussa erityisesti matkailuun ja puurakentamiseen. Myös investointihalukkuus voi kärsiä. Suotuisimmat suhdannenäkymät ovat Kainuussa teollisuudessa ja kaivannaistoiminnassa.

Biotalous ja kaivannaistoiminta Kainuun suurimmat liikevaihdolla mitattuna, ICT- ja elektroniikkaklusteri työllistää jo yli 1500 henkilöä

Kainuun kärkitoimialoista suurin kokonaisuus sekä liikevaihdon että henkilöstömäärän osalta on biotalous (liikevaihto 612 M €, henkilöstö 2360), mutta kun biotalous jaotellaan pienempiin kokonaisuuksiin (metsä- ja puu, energia, elintarvike), on suurin kärkitoimiala liikevaihdon osalta kaivannaistoiminta (509 M€) (Kuva 2). Metsä- ja puuklusterin liikevaihto on toiseksi suurin (268 M€) ja energiaklusterin kolmanneksi suurin (237 M€). Henkilöstömäärä on suurin ICT- ja elektroniikkaklusterissa (1524), toiseksi suurin kaivannaistoiminnassa (1447) ja kolmanneksi suurin matkailussa (1396). Viidessä vuodessa kaivannaisala on kasvanut eniten sekä liikevaihdon että henkilöstömäärän osalta.

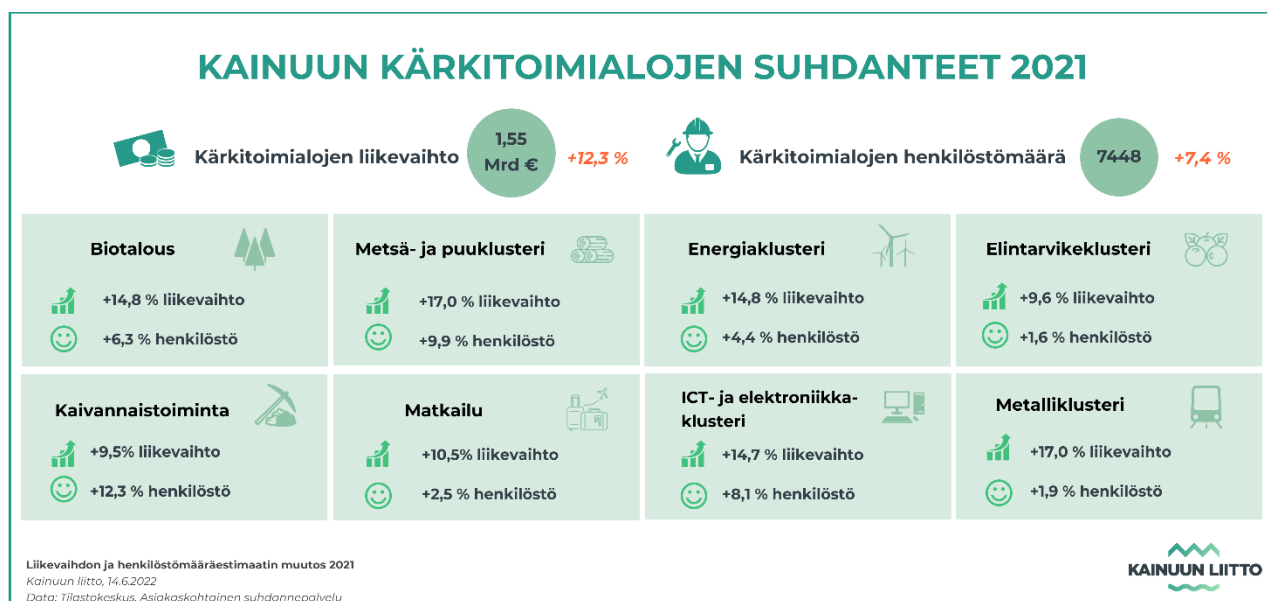

Kuva 2. Kainuun kärkitoimialojen liikevaihto ja henkilöstömääräestimaatit 2021.

Metsä- ja puuklusteri ja metalliklusteri liikevaihdon kasvun kärjessä vuonna 2021 – Kaivannaisala kasvatti eniten henkilöstömääräänsä

Kainuun kaikki kärkitoimialat olivat kasvun tiellä toisena koronavuonna 2021. Kaikki Kainuun kärkitoimialat kasvoivat sekä liikevaihdon että henkilöstömäärien osalta (Kuva 3). **Liikevaihto** kasvoi eniten metsä- ja puuklusterissa sekä metalliklusterissa, molemmissa 17 %. Kehitys oli positiivista myös muissa toimialaklustereissa. Energiaklusterissa ja biotaloudessa liikevaihto kasvoi 14,8 prosenttia, ICT- ja elektronikkaklusterissa 14,7 prosenttia, matkailuklusterissa 10,5 prosenttia, elintarvikeklusterissa 9,6 prosenttia ja kaivannaistoiminnassa 9,5 prosenttia.

Henkilöstömäärä kasvoi vuonna 2021 eniten kaivannaistoiminnassa, jossa henkilöstömäärä kasvoi 12,3 prosenttia vuotta aiemmasta. Henkilöstömäärä kasvoi myös muissa toimialaklustereissa. Metsä- ja puuklusterissa henkilöstömäärä kasvoi 9,9 prosenttia, ICT- ja elektronikkaklusterissa 8,1 prosenttia, biotaloudessa 6,3 prosenttia, energiaklusterissa 4,4 prosenttia, matkailuklusterissa 2,5 prosenttia, metalliklusterissa 1,9 prosenttia ja elintarvikeklusterissa 1,6 prosenttia.

Kuva 3. Liikevaihdon ja henkilöstömäärien muutos Kainuun kärkitoimialoilla vuonna 2021 verrattuna edellisvuoteen.

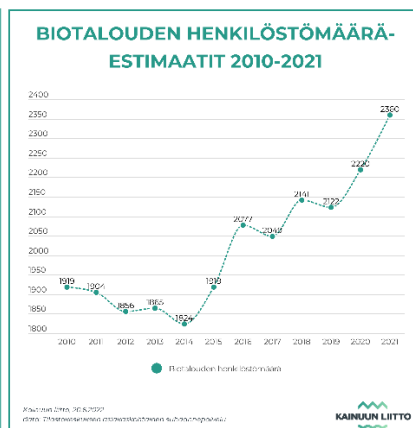
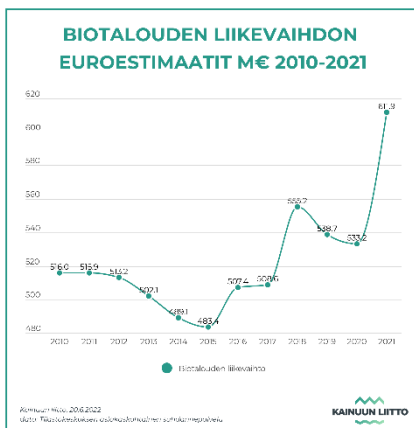
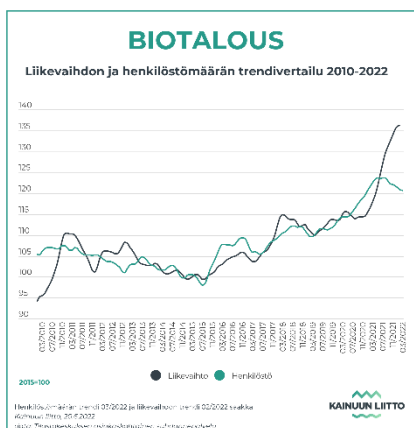
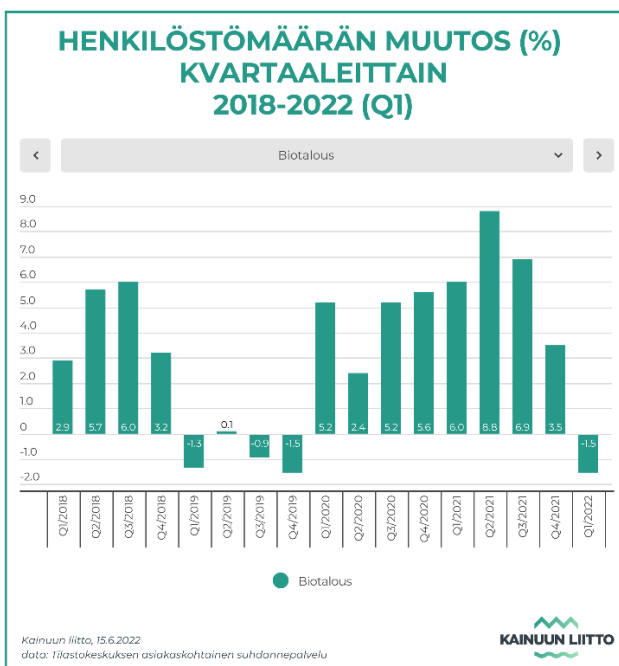
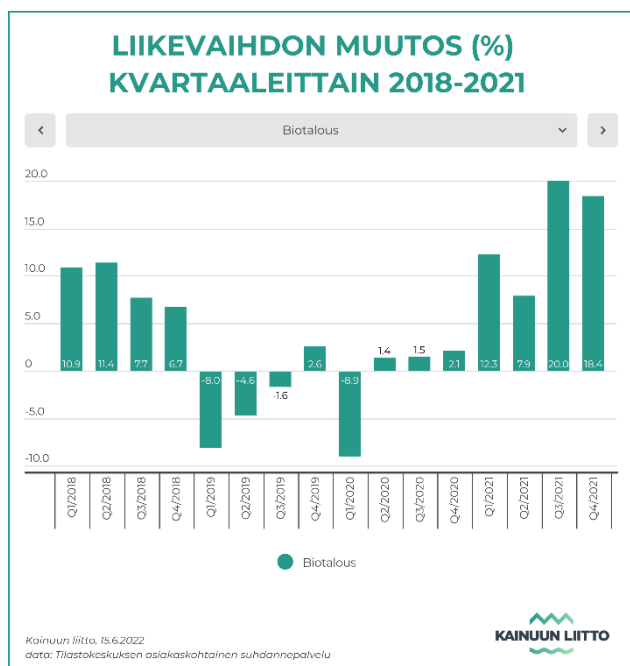
Biotalous

Biotalouden liikevaihto ampaisi kasvuun vuonna 2021

Vuosi 2018 oli biotaloudessa hurja kasvuvuosi, jonka jälkeen suhdanteet laskivat hieman vuosina 2019 ja 2020. Vuonna 2019 toimialan liikevaihto laski yhteensä 3,0 prosenttia verrattuna vuotta aiempaan. Vuoden 2020 tammi-kesäkuussa liikevaihto laski 4,0 prosenttia, mutta kasvoi heinä-joulukuussa 1,8 prosenttia. Biotalouden liikevaihto laski vuonna 2020 yhteensä 1,0 prosenttia vuodentakaisesta. Kainuun biotalouden liikevaihdon kehitys ampaisi kasvuun vuonna 2021. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi 12,3 prosenttia, toisella neljänneksellä 7,9 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 20,0 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 18,4 prosenttia vuodentakaisesta. Yhteensä liikevaihto kasvoi 14,8 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 alussa kasvu jatkui vahvana. Tammikuussa liikevaihto kasvoi 29,7 prosenttia ja helmikuussa 10,9 prosenttia (Kuvat 4).

Biotalouden henkilöstömäärät kasvussa pari vuotta, alkuvuosi 2022 lievästi laskusuuntainen

Biotalouden henkilöstömäärä laski vuoden 2019 aikana yhteensä 0,9 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen, mutta kääntyi kasvuun vuoden 2020 alussa. Vuoden 2020 tammi-kesäkuussa henkilöstömäärä kasvoi 3,8 prosenttia ja heinä-joulukuussa 5,4 prosenttia vuodentakaisesta. Biotalouden henkilöstömäärä kasvoi yhteensä 4,6 prosenttia vuonna 2020. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 6,0 prosenttia, toisella neljänneksellä 8,8 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 6,9 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 3,5 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuonna 2021 henkilöstömäärä kasvoi yhteensä 6,3 prosenttia. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärän suhdanne kääntyi kuitenkin laskuun 1,5 prosenttia vuodentakaisesta (Kuvat 4).

Kuvat 4. Biotalous liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmi-maaliskuu, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Metsä- ja puuklusteri

Metsä- ja puuklusterin liikevaihto kasvoi kaikilla kvartaaleilla vuonna 2021 – myös alkuvuosi 2022 alkoi vahvasti

Vuonna 2019 Kainuun metsä- ja puuklusterin liikevaihto laski 1,0 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2020 tammi-kesäkuussa metsä- ja puuklusterin toimialan liikevaihto laski 4,5 prosenttia edellisestä vuodesta, mutta kääntyi kasvuun vuoden toisella puoliskolla. Heinä-joulukuussa liikevaihto kasvoi 4,8 prosenttia vuodentakaisesta. Koko vuonna 2020 metsä- ja puuklusterin toimialan liikevaihto kasvoi yhteensä 0,1 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi 11,4 prosenttia, toisella

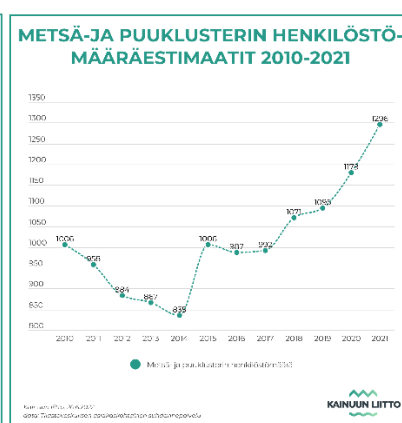
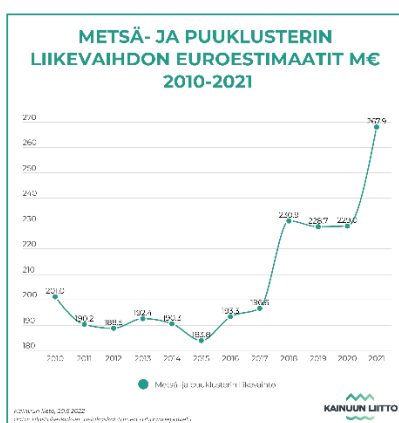
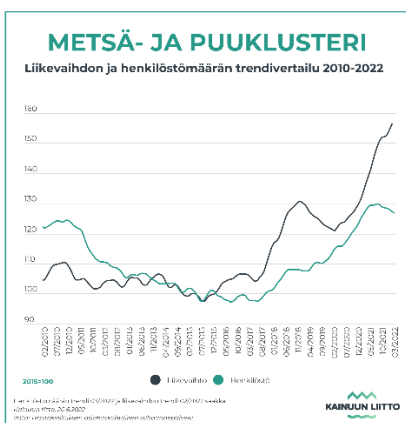
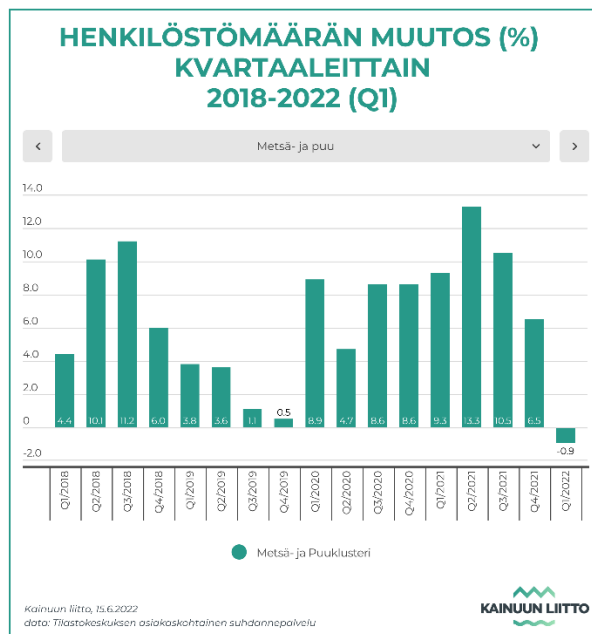
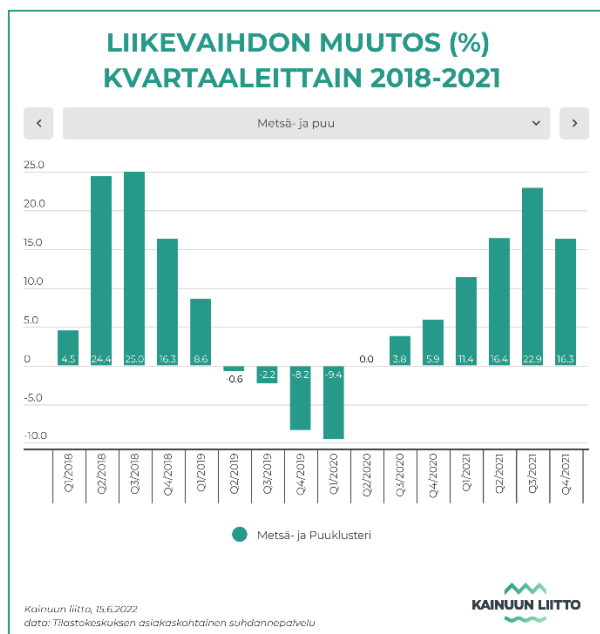
neljänneksellä 16,4 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 22,9 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 16,3 prosenttia. Vuonna 2021 liikevaihto kasvoi yhteensä 17,0 prosenttia vuodentakaisesta. Vuoden 2022 tammikuussa liikevaihto kasvoi 35,0 prosenttia ja helmikuussa 13,9 prosenttia (Kuvat 5).

Metsä- ja puuklusterin henkilöstömäärä jatkoi kasvuaan 2021 – alkuvuonna 2022 kääntyi pieneniseen laskuun

Metsä- ja puuklusterin henkilöstömäärä kasvoi vuonna 2019 yhteensä 2,2 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna. Toimialan henkilöstömäärän kehitys jatkoi kasvuaan vuonna 2020. Vuoden 2020 ensimmäisellä vuosipuoliskolla toimialan henkilöstömäärä kasvoi 6,7 prosenttia ja toisella vuosipuoliskolla 8,6 prosenttia verrattuna edellisen vuoden vastaaviin ajankohtiin. Vuonna 2020 henkilöstömäärä kasvoi yhteensä 7,6 prosenttia vuodentakaisesta. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä metsä- ja puuklusterin henkilöstömäärä kasvoi 9,3 prosenttia, toisella neljänneksellä 13,3 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 10,5 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 6,5 prosenttia vuotta aiemmasta. Yhteensä henkilöstömäärä kasvoi 9,9 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 0,9 prosenttia vuodentakaisesta (Kuvat 5.)

Metsä- ja puusektorin näkymät hyvät, mutta kustannusten nousu tuo epävarmuutta

Metsäsektorin suhdannetiedotteen (2022) mukaan metsäteollisuuden näkymät ovat Suomessa hyvät, mutta talouskehitys ja kustannusten nousu luovat epävarmuutta. Teollisuuspuun hyvä kysyntä nostaa kantohintoja vuonna 2022. Ukrainan tilanteen kehittyminen, inflaation kiihtyminen, energian saatavuus ja rahapolitiikan kiristyminen tuovat epävarmuutta loppuvuoden talouskehitykseen ja metsäteollisuustuotteiden kysynnän jatkumiseen. Sahatavaran hinta säilyy korkeana. Vuonna 2022 teollisuuspuun hakkuut vähenevät viime vuoden tasosta, mutta kuitupuun hakkuut pysyvät viime vuoden tasossa. Tuontipuuta pyritään tulevaisuudessa korvaamaan kuitupuun kotimaan hakkuita kasvattamalla. Suoraan energiaksi käytetyn hakkeen, polttopuun sekä myös energiajakeita sisältävän teollisuuspuun tuonnin keskeytyminen Venäjältä nostavat kotimaisen energiapuun kysyntää ja hintaa.

Kuvat 5. Metsä- ja puuklusterin liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmi-maaliskuu, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Elintarvikeklusteri

Elintarvikeklusterin liikevaihto nousukiitoon korona-ajan kuopasta vuonna 2021

Kainuun elintarvikeklusterin liikevaihto kasvoi 12,1 prosenttia vuonna 2019. Koronavuosi 2020 huononsi elintarvikeklusterin suhdanteita. Vuoden 2020 alkupuolella tammi-kesäkuussa elintarvikeklusterin liikevaihto laski 2,8 prosenttia ja vuoden loppupuolella liikevaihto laski 10,1 prosenttia vuodentakaisesta. Koko vuonna 2020 toimialan liikevaihto laski yhteensä 7,1 prosenttia matkailu- ja ravintolapalveluiden hiipuneen kysynnän vuoksi. Vuonna 2021 elintarvikeklusterin liikevaihto nousi vuotta 2019 ylemmäs. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi 9,7 prosenttia, toisella neljänneksellä 18,9 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 6,3 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 6,9 prosenttia vuotta

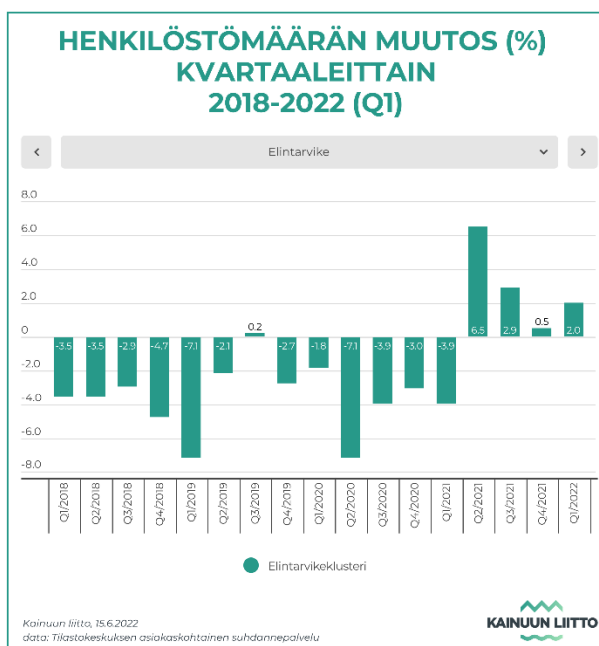
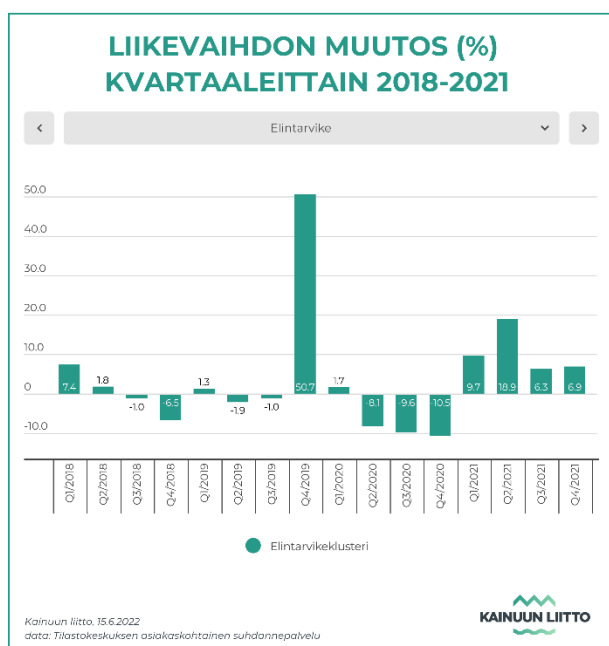
aiemmasta. Liikevaihto kasvoi yhteensä 9,6 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 tammikuussa elintarvikeklusterin liikevaihto kasvoi huimat 34,1 prosenttia ja helmikuussa 9,0 prosenttia vuodentakaisesta. (Kuvat 6).

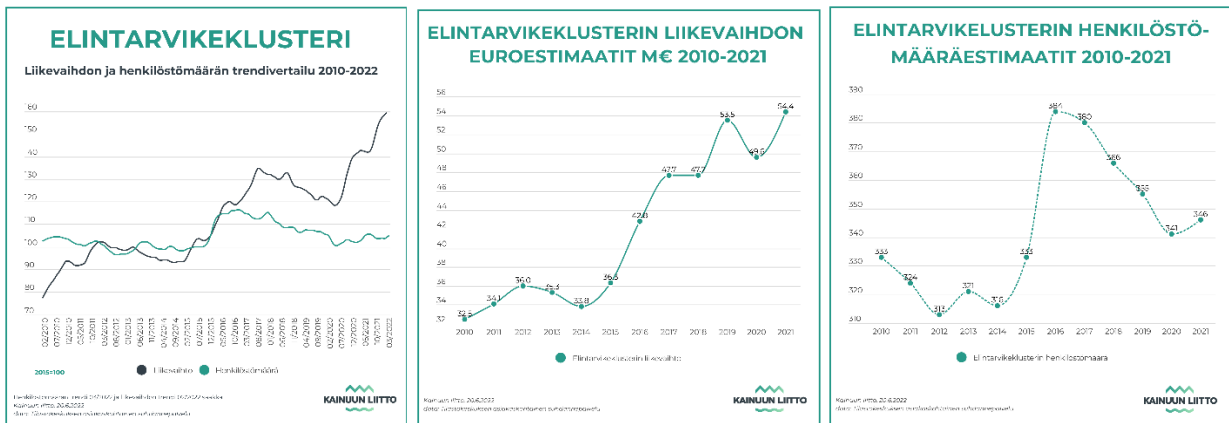
Elintarvikeklusterin henkilöstömäärä kääntyi hienoiseen nousuun 2021

Kainuun elintarvikeklusterin henkilöstömäärän kehitys oli laskusuuntaista vuonna 2019. Henkilöstömäärä väheni vuoden 2019 aikana yhteensä 2,9 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna. Henkilöstömäärän kehitys jatkui laskusuuntaisena myös vuoden 2020 puolella. Tammi-kesäkuussa 2020 toimialan henkilöstömäärä laski yhteensä 4,6 prosenttia ja heinä-joulukuussa henkilöstömäärä laski 3,4 prosenttia. Vuoden 2020 aikana toimialan henkilöstömäärä väheni yhteensä 4,0 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 3,9 prosenttia vuodentakaisesta, mutta kasvoi toisella neljänneksellä 6,5 prosenttia. Kolmannella neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 2,9 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 0,5 prosenttia vuotta aiemmasta. Yhteensä kasvua kertyi 1,6 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 2,0 prosenttia vuodentakaisesta. (Kuvat 6).

Hintojen ja kustannusten nousu horjuttavat elintarvikealaa

Elintarvikealan kevään 2022 näkymien mukaan ruoan hinta lähti Suomessa nousuun jo loppuvuodesta 2021, ja nousua on edelleen kiihdyttänyt Venäjän hyökkäys Ukrainaan. PTT arvioi maaliskuussa ruoan hinnan nousevan tänä vuonna 11 prosenttia ja hintojen nousu jatkuu vuonna 2023. Ruoka-alan kasvuun ja kannattavuuteen vaikuttaa suuresti kuluttajien ostokäyttäytyminen. Lisäksi tuotantokustannukset kasvavat rajusti. Odotettavissa voi olla elintarvikealan suhdanteiden heikentymistä. Myös alan työvoiman saatavuuden ongelmat voivat kasvaa.

Kuvat 6. Elintarvikeklusterin liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmi-maaliskuu, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Energiaklusteri

Energiaklusterin liikevaihto kovassa kasvussa loppuvuodesta 2021 ja alkuvuodesta 2022

Kainuun energiaklusterin liikevaihto laski vuoden 2019 aikana yhteensä 9,9 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla liikevaihto laski 4,0 prosenttia, mutta kasvoi toisella puoliskolla 0,4 prosenttia vuotta aiemmasta. Koko vuonna 2020 Kainuun maankunnan energiaklusterin liikevaihto supistui yhteensä 1,8 prosenttia. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi 16,2 prosenttia, mutta laski toisella neljänneksellä 7,5 prosenttia. Kolmannella neljänneksellä liikevaihto kasvoi 22,9 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 24,5 prosenttia vuodentakaisesta. Vuonna 2021 energiaklusterin liikevaihto kasvoi yhteensä 14,8 prosenttia. Vuoden 2022 tammikuussa liikevaihto kasvoi 26,6 prosenttia ja helmikuussa 8,2 prosenttia. (Kuvat 7.)

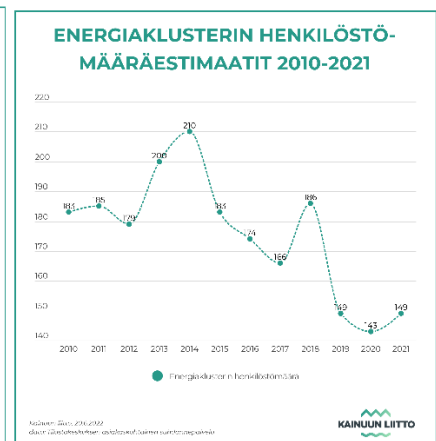
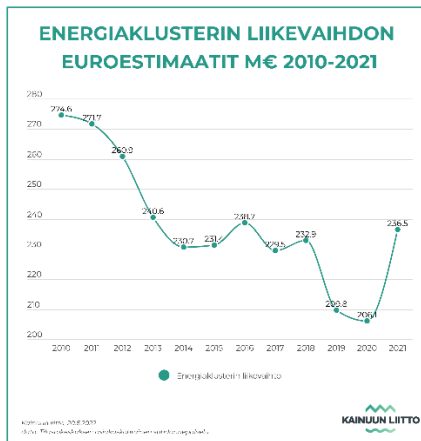
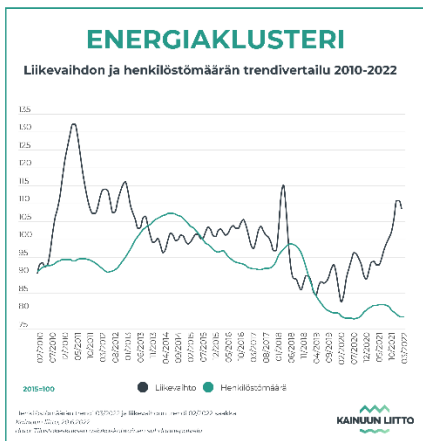
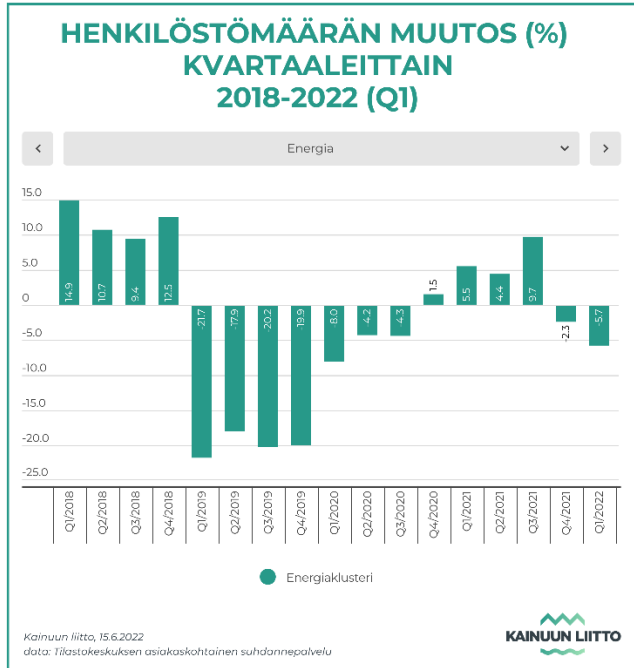
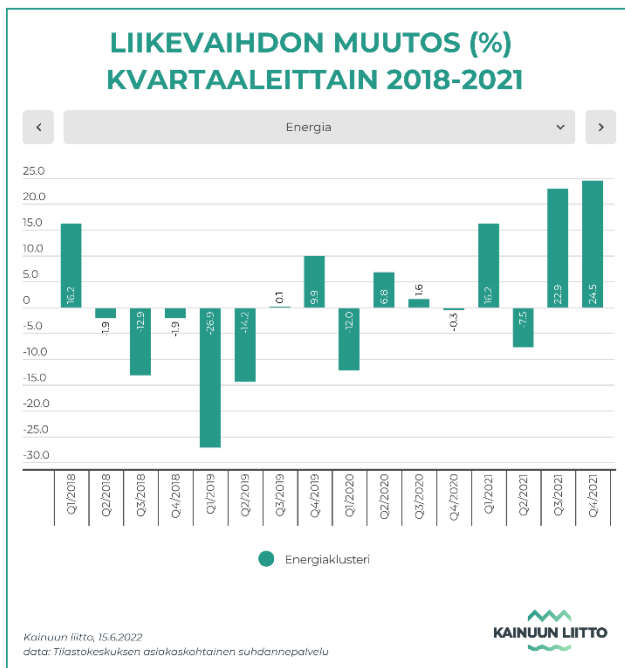
Energiaklusterin henkilöstömäärä kasvoi hiukan vuonna 2021

Energiaklusterin henkilöstömäärä laski vuoden 2019 aikana yhteensä 20,0 prosenttia edellisestä vuodesta. Vuoden 2020 tammi-kesäkuussa henkilöstömäärä laski 6,1 prosenttia. Heinä-joulukuussa henkilöstömäärä laski 1,6 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna. Koko vuonna energiaklusterin toimialan henkilöstömäärä laski yhteensä 3,9 prosenttia. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 5,5 prosenttia, toisella neljänneksellä 4,4 prosenttia ja kolmannella 9,7 prosenttia. Neljännellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 2,3 prosenttia. Yhteensä henkilöstömäärä kasvoi 4,4 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 5,7 prosenttia vuodentakaisesta. (Kuvat 7.)

Energiaklusteri hyötyy vauhditetusta vihreästä siirtymästä

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja Venäjän öljyn sekä maakaasun tuontikieltojen muuttaessa energiajärjestelmää yhä nopeammin pois fossiilisista energialähteistä puupolttoaineiden merkitys korostuu etenkin siirtymän alkuvaiheessa (Uusiutuvan energian näkymät kevät 2022).

Puupolttoaineita tarvitaan vielä pitkään. Tuulivoimainvestoinnit jatkuvat Kainuussa vilkkaana. Kainuussa on tavoitteena saada 330 uutta teollisen kokoluokan tuulivoimalaa vuoteen 2035 mennessä. Sähkön markkinahinnat lähtivät nousuun 2021, mikä nostaa energiayhtiöiden tulosta. Energiaklusterin liikevaihdon suhdanteet jatkunevat suotuisina.

Kuvat 7. Energiaklusterin liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmi-maaliskuu, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Kaivannaisklusteri

Kaivannaisklusterin liikevaihto ylittää jo yli 508 miljoonaan euroon

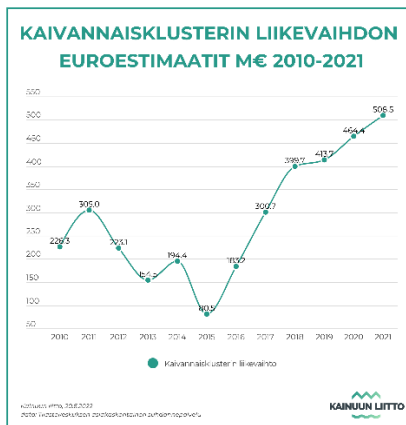
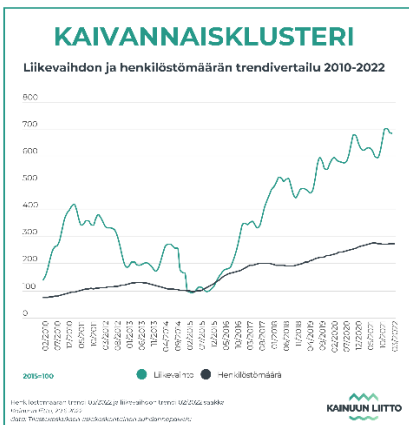
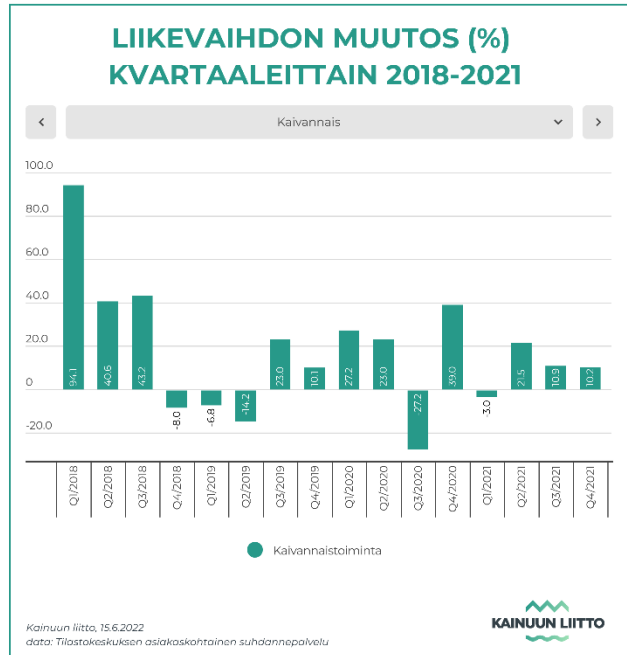
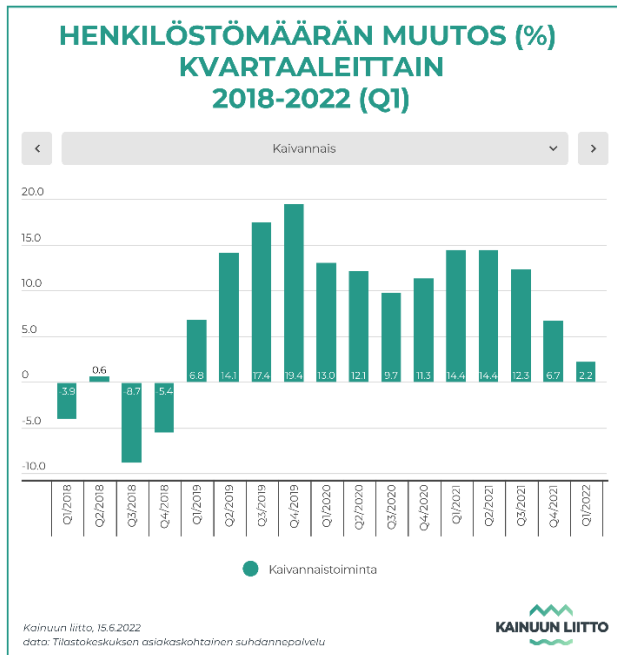
Kaivannaistoiminnan liikevaihto kasvoi yhteensä 3,5 prosenttia vuonna 2019 verrattuna vuoteen 2018. Kehitys jatkui hyvänä myös vuonna 2020. Vuoden 2020 ensimmäisellä vuosipuoliskolla kaivannaistoiminnan liikevaihto kasvoi 25,2 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2020 loppupuolella toimialan liikevaihto kasvoi 2,8 prosenttia. Vuoden 2020 aikana toimialan liikevaihto kasvoi yhteensä 12,2 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto laski 3,0 prosenttia, mutta kasvoi toisella neljänneksellä 21,5 prosenttia. Kolmannella neljänneksellä liikevaihto kasvoi 10,9 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 10,2 prosenttia. Yhteensä liikevaihto kasvoi 9,5 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 tammikuussa liikevaihto kasvoi 26,7 prosenttia ja helmikuussa 10,5 prosenttia. (Kuvat 8).

Kaivannaisalan henkilöstömäärä on kasvanut kaikilla kvartaaleilla vuodesta 2019 saakka

Kaivannaistoiminnan henkilöstömäärä kasvoi vuonna 2019 yhteensä 14,1 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Liikevaihdon tapaan myös henkilöstömäärä oli kasvussa vuonna 2020. Vuoden 2020 tammi-kesäkuussa henkilöstömäärä kasvoi 12,5 prosenttia ja heinä-joulukuussa 10,4 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuonna 2020 henkilöstömäärä kasvoi yhteensä 11,5 prosenttia vuodentakaisesta. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 14,4 prosenttia, toisella neljänneksellä 14,4 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 12,3 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 6,7 prosenttia. Yhteensä henkilöstömäärä kasvoi 12,3 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 2,2 prosenttia vuodentakaisesta. (Kuvat 8).

Kaivannaisala kasvaa kohisten, jota vihreä siirtymä vauhdittaa

Kaivannaisklusteri on kasvanut useita vuosia vauhdilla ja Venäjän aiheuttama kriisi voi vain parantaa näkymiä. Kriisi nopeuttaa vihreän siirtymän tarvetta ja akkukemikaaleille on valtava kysyntä. Myös heikommatkin esiintymät tulevat kannattavimmaksi. (Kaivosalan näkymät kevät 2022). Suomi on ainoa maa Euroopassa, joka tuottaa ja jalostaa akkuihin tarvittavaa kobolttia. Metallimalmien louhinnasta yli 50 % koko Suomen määrästä louhitaan Terrafamen kaivoksella ja Terrafamen akkukemikaalitehdas on käynnistynyt. Kaivannaisalan suhdanteet näyttävät edelleen kasvusuuntaisilta ja koko kaivannaisalan kehitys positiiviselta.

Kuvat 8. Kaivannaisklusterin liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmi-maaliskuu, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Matkailuklusteri

Matkailuklusterin liikevaihto kääntyi kasvuun toisella kvartaalilla 2021, mutta ei yllä vuoden 2019 lukuihin.

Kainuun matkailuklusterin liikevaihto laski jo hieman vuonna 2019 (yhteensä 2,9 %). Vuonna 2020 korona iski pahiten matkailusektoriin. Tammi-kesäkuussa 2020 liikevaihto laski 25,4 prosenttia ja heinä-joulukuussa 21,2 prosenttia. Yhteensä liikevaihto laski 23,3 prosenttia vuonna 2020. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto laski vielä 15,2 prosenttia,

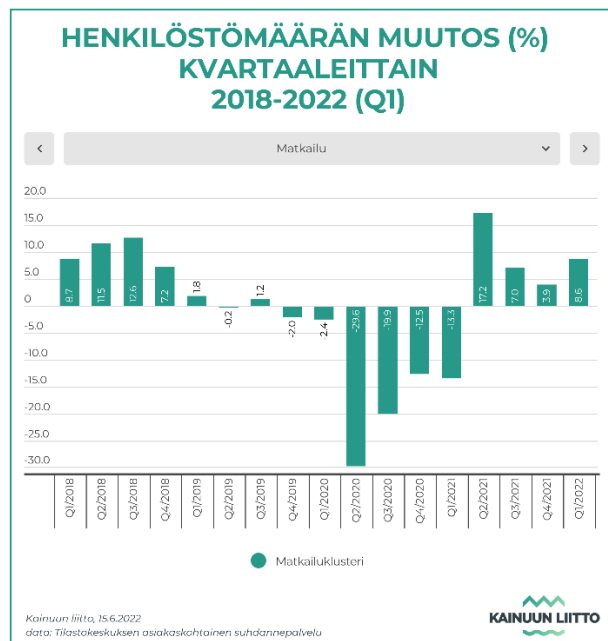
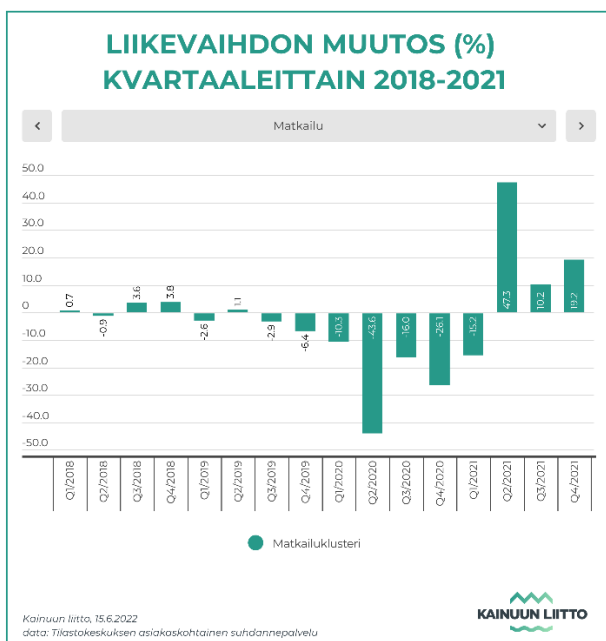
mutta kääntyi kasvuun tämän jälkeen. Toisella neljänneksellä 2021 liikevaihto kasvoi 47,3 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 10,2 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 19,2 prosenttia. Yhteensä liikevaihto kasvoi 10,5 prosenttia vuonna 2021, mutta ei yltänyt vuoden 2019 lukuihin (133,7 M€ v.2019 ja 113,4 M€ v.2021). Vuosi 2022 jatkui kasvun merkeissä. Tammikuussa liikevaihto kasvoi 16,2 prosenttia ja helmikuussa 15,8 prosenttia. (Kuvat 9)

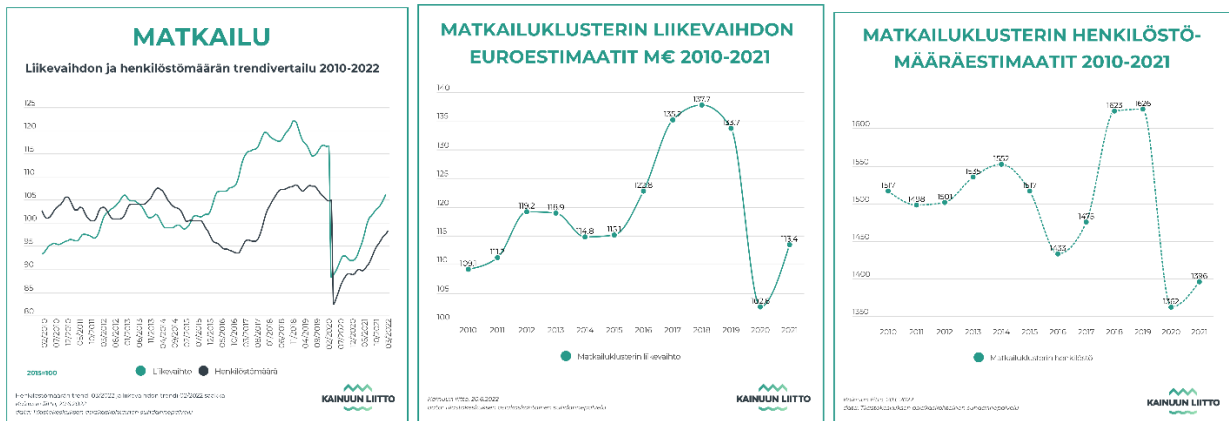
Matkailun henkilöstömäärä kasvusuunnassa, mutta edelleen yli 200 henkilöä alhaisempi kuin vuonna 2019

Matkailuklusterin henkilöstömäärä kasvoi vain hieman vuonna 2019 (0,2 %). Vuonna 2020 koronakriisi vaikutti pahiten matkailu- ja palvelualojen työllisiin. Vuoden 2020 ensimmäisellä vuosipuoliskolla henkilöstömäärä laski 16,1 prosenttia ja toisella vuosipuoliskolla 16,3 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2020 aikana henkilöstömäärä laski yhteensä 16,2 prosenttia. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä edelleen laski (13,3 %), mutta kääntyi kasvuun toisella neljänneksellä (17,2 %). Kolmannella neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 7,0 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 3,9 prosenttia vuotta aiemmasta. Yhteensä henkilöstömäärä kasvoi 2,5 prosenttia vuonna 2021. Henkilöstömääräestimaatti on kuitenkin yli 200 henkilöä alhaisempi kuin vuonna 2019. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 8,6 prosenttia vuodentakaisesta. (Kuvat 9)

Matkailu toipumassa koronakriisistä, uusi hiipuminen uhkaa

Venäjän aiheuttama maailmantalouden kriisi voi iskeä taas pahiten matkailuklusteriin, jos matkailijat jättävät matkoja tekemättä ja palveluita käyttämättä hintojen ja polttoainekulujen kasvaessa. Kainuun kotimaan matkailu- ja tapahtumakesästä on tulossa kuitenkin erittäin vilkas koronarajoitusten purkautumisen jälkeen. Kansainvälinen matkailu on yhä haasteiden edessä epävarman lentoliikennneyhteyden ja maailmantalanteen takia. Venäläisten ja ukrainalaisten matkailijoiden tulo vähenee entisestään ja lentoyhteydet Aasiaan ovat haasteelliset.

Kuvat 9. Matkailuklusterin liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmi-maaliskuu, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Teknologiатеollisuus

ICT- ja elektroniikkaklusterin liikevaihto kovassa nosteessa

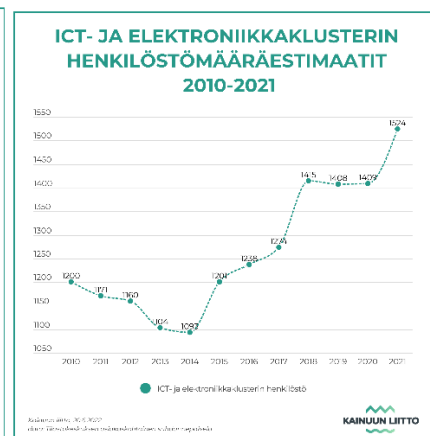
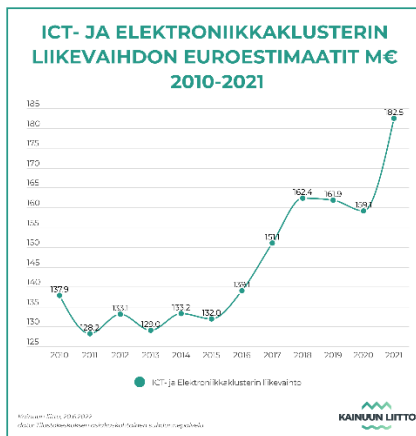
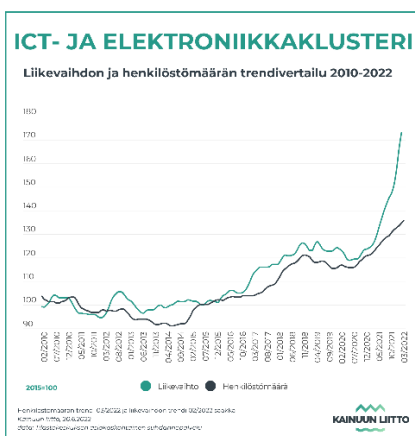
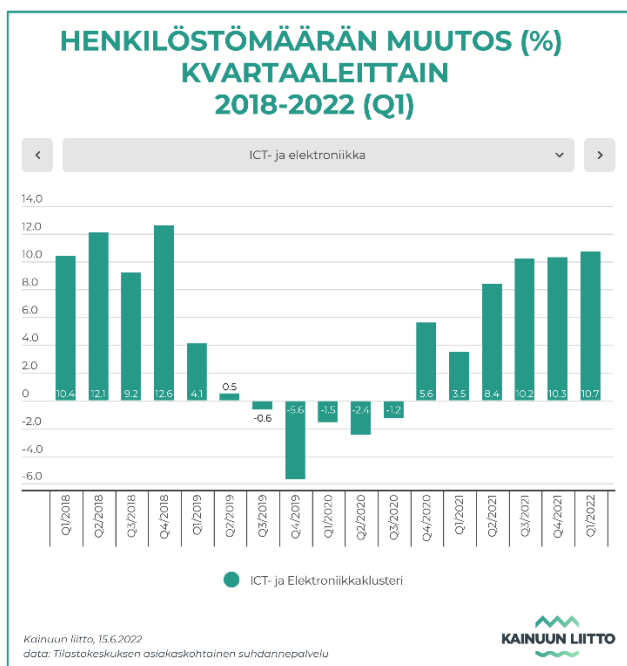
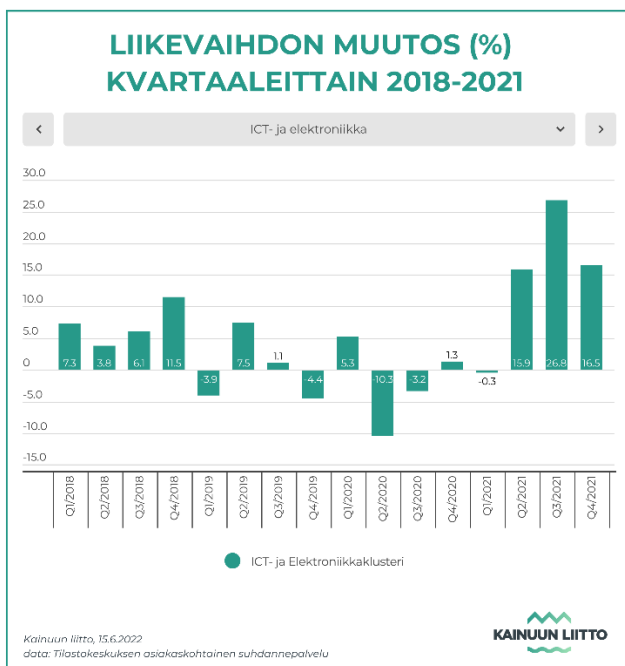
Kainuun ICT- ja elektroniikkaklusterin liikevaihto oli laskusuunnassa vuosina 2019 ja 2020. Liikevaihto laski vuonna 2019 0,3 %. Tammi-kesäkuussa 2020 liikevaihto laski 2,9 prosenttia ja heinä-joulukuussa 0,7 prosenttia vuotta aiemmasta. Koko vuonna toimialan liikevaihto laski yhteensä 1,7 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto laski 0,3 prosenttia, mutta sen jälkeen liikevaihto kasvanut joka kvartaalilla verrattuna edellisvuoteen. Toisella neljänneksellä liikevaihto kasvoi 15,9 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 26,8 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 16,5 prosenttia vuotta aiemmasta. Yhteensä kasvua kertyi 14,7 prosenttia vuonna 2021. Liikevaihto nousi yli 23 miljoonaa euroa. Vuosi 2022 alkoi hurjilla kasvuluvuilla: tammikuussa liikevaihto kasvoi 41,1 prosenttia ja helmikuussa 61,6 prosenttia. (Kuva 10)

ICT- ja elektroniikkaklusterin henkilöstömäärä kasvoi vuonna 2021

ICT- ja elektroniikkaklusterin henkilöstömäärä laski 0,5 prosenttia vuonna 2019. Toimialan henkilöstömäärän supistui myös vuonna 2020. Vuoden 2020 tammi-kesäkuussa toimialan henkilöstömäärä väheni 2,0 prosenttia, mutta kasvoi heinä-joulukuussa 2,2 prosenttia verrattuna edellisen vuoden vastaaviin ajanjaksoihin. Vuoden 2020 aikana toimialan henkilöstömäärä kasvoi yhteensä 0,1 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä ICT- ja elektroniikkaklusterin henkilöstömäärä kasvoi 3,5 prosenttia, toisella neljänneksellä 8,4 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 10,2 prosenttia ja neljännellä neljänneksellä 10,3 prosenttia. Yhteensä henkilöstömäärä kasvoi 8,1 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 10,7 prosenttia vuodentakaisesta. (Kuvat 10)

ICT- ja elektroniikkaklusteri kasvanut huimasti, kasvu jatkunee hyvänä

Teknolgiateollisuudessa on ollut kovaa kasvuja ja näkymät ovat olleet edelleen melko positiiviset. Erityisesti ICT-ala jopa hyötyi korona-ajasta ja kasvu on jatkunut. Erityisesti peliala ja ohjelmistopuoli ovat tehneet hyvää tulosta. Korona-aikana alkanut komponenttipula pahenee kuitenkin yhä ja toimiketjujen epävarmuus lisääntyy. Myös tuotantokustannukset ovat nousseet merkittävästi.

Kuvat 10. ICT- ja elektroniikkaklusterin liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmimaaliskuuh, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Metalliklusteri

Metalliklusterissa tyypillistä suhdannevaihtelua, vuonna 2021 liikevaihto nousussa

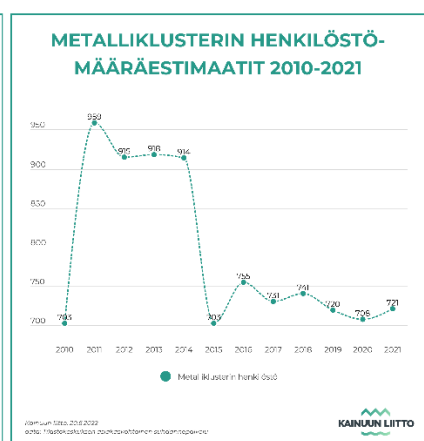
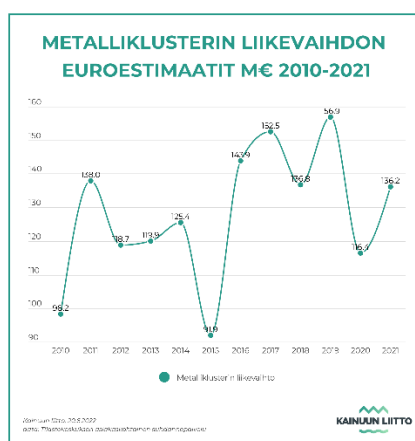
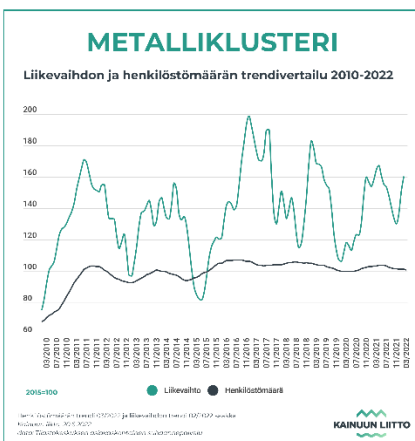
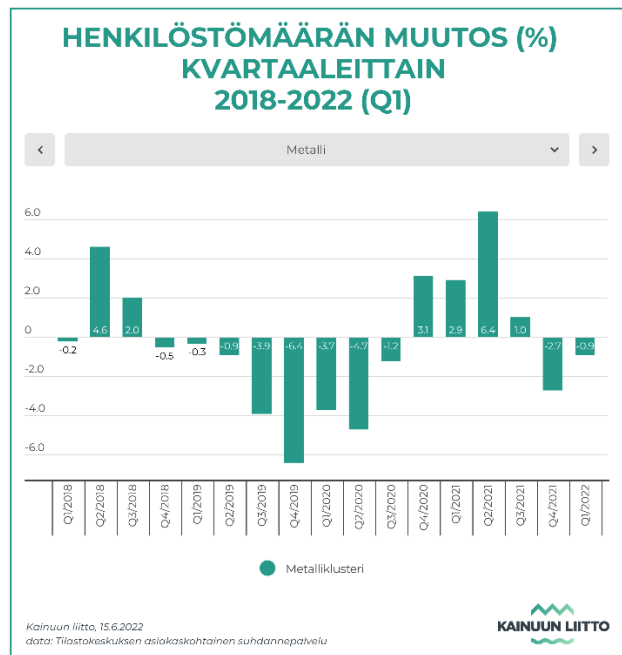
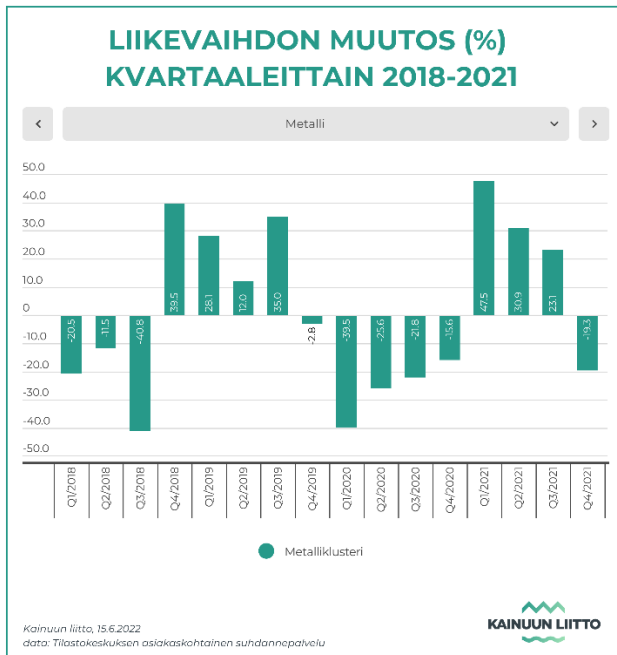
Kainuun metalliklusterin liikevaihto kasvoi vuonna 2019 yhteensä 14,7 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Metalliklusterin liikevaihdon kehitys kääntyi laskuun vuonna 2020. Tammi-kesäkuussa 2020 toimialan liikevaihto laski Kainuussa yhteensä 32,6 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Heinä-joulukuussa 2020 metalliklusterin liikevaihto väheni 18,1 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuositasoa tarkasteltaessa toimialan liikevaihto laski vuonna 2020 yhteensä 25,8 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi 47,5 prosenttia, toisella neljänneksellä 30,9 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä 23,1 prosenttia. Neljännellä neljänneksellä liikevaihto laski 19,3 prosenttia. Yhteensä kasvua kertyi 17,0 prosenttia vuonna 2021. Vuoden 2022 tammikuussa liikevaihto kasvoi 3,8 prosenttia ja helmikuussa 5,6 prosenttia. (Kuvat 11)

Metalliklusterin henkilöstömäärä kasvoi hieman 2021

Metalliklusterin henkilöstömäärä laski vuonna 2019 yhteensä 2,9 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna. Vuoden 2020 alkupuolella tammi-kesäkuussa toimialan henkilöstömäärä laski 4,2 prosenttia. Vuoden 2020 jälkimmäisellä vuosipuoliskolla toimialan henkilöstömäärä puolestaan kasvoi 0,9 prosenttia. Vuonna 2020 metalliklusterin henkilöstömäärä laski yhteensä 1,7 prosenttia. Vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä metalliklusterin henkilöstömäärä kasvoi 2,9 prosenttia, toisella 6,4 prosenttia ja kolmannella 1,0 prosenttia. Neljännellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 2,7 prosenttia. Vuonna 2021 metalliklusterin henkilöstömäärä kasvoi yhteensä 1,9 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 0,9 prosenttia vuodentakaisesta. (Kuvat 11)

Metallialalla hyvä lähiajan näkymät, kriisin negatiiviset vaikutukset iskenevät viiveellä

Metallialan suhdanteet ovat olleet suotuisat ja tilauskannat ovat olleet hyvällä tasolla, mikä pitää näkymiä positiivisina. Negatiivisia vaikutuksia on kuitenkin tulossa nousevien kustannusten ja materiaalien ja raaka-aineiden saatavuusongelmien takia.

Kuvat 11. Metalliklusterin liikevaihdon muutos kvartaaleittain 2018-2021, henkilöstömäärän muutos kvartaaleittain 2018-2022 (Q1), liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendit 2010-2022 helmi-maaliskuu, liikevaihdon kehitys 2010-2021 ja henkilöstömäärän kehitys 2010-2021.

Kriisit nopeuttavat uudistumista

Toistaiseksi suhdannekehitys on ollut Kainuussa suhteellisen positiivista, jota monilla aloilla lähiaikoina tehdyt investoinnit sekä koronan jälkeisen ajan rajoitusten purku ja patoutunut kysyntä kannattelevat. Maailmanpoliittisessa tilanteessa on kuitenkin paljon epävarmuustekijöitä ja talouden päällä leijuu synkkiä pilviä. Monet negatiiviset vaikutukset voivat iskeä viiveellä. Kainuun monipuolinen elinkeinorakenne ja vahva työvoiman kysyntä kannattelevat kuitenkin pahimpien vaikutusten yli. Kriisit myös pakottavat toimijat ja yritykset uudistumaan ja esimerkiksi vihreä siirtymä tekee aimo harppauksen kriisin takia eteenpäin.

Taustatiedot ja käsitteet

Asiakaskohtaisen suhdannepalvelun tuottamat kuukausitason indeksit mittaavat tarkasteltavan muuttujan **muutosta** suhteutettuna perusvuoden tasoon. Indeksisarjoissa käytetään perusvuotta 2015 (2015=100). Tilaston lähdeaineistona on verohallinnon kausiveroaineisto (kokonaisaineisto), jonka lisäksi hyödynnetään Tilastokeskuksen omaa kuukausittaista suoraa tiedonkeruuta sekä vuositilastoja.

Indeksien laskenta perustuu muutosestimointiin ja laskennassa käytetään ns. paneelimenetelmää. Menetelmässä vertaillaan tarkasteltavan kuukauden ja edellisen vuoden vastaavan kuukauden vertailukelpoisia havaintoja huomioimalla muun muassa yritysjärjestelyt ja kirjanpitoon liittyvät raportointikäytännön muutokset. Aineisto kattaa myös aloittaneet ja lopettaneet yritykset.

Alkuperäinen indeksi sisältää kaiken kuukausittaisen vaihtelun toimialalla. Alkuperäisen indeksin lisäksi lasketaan myös kausitasoitettut ja trendisarjat.

Kausitasoitettusta sarjasta on poistettu vuoden sisäinen systemaattinen vaihtelu. Kausivaihtelun aiheuttaa usein jokin ei-taloudellinen ilmiö, kuten säätilojen ja vuodenaikojen vaihtelu ja ihmisten toimintatavat.

Trendisarja kuvaa kehityksen suuntaa pidemmällä aikavälillä. Trendin loppupään tulkinnassa on hyvä noudattaa harkintaa, sillä trendikuvaajan loppuosa muuttuu usein tulevien kuukausitietojen päivittämisen jälkeen. Trendin rinnalla kannattaa tutkia myös alkuperäisen indeksin käyttäytymistä. Trendikuvaaja soveltuu hyvin myös eri toimialojen sekä alueiden väliseen vertailuun.

Muutosprosentit on laskettu alkuperäisestä indeksisarjasta ja ne vertaavat tarkasteltavan ajanjakson kehitystä aina edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon. Esimerkiksi tammikuuta 2011 verrataan tammikuuhun 2010. Neljännes-, puolivuosi- ja vuosimuutosprosentit lasketaan vertaamalla alkuperäisen indeksisarjan halutun ajanjakson indeksipistelukujen summaa edellisen vuoden vastaavaan summaan.

Muuttujat

Liikevaihto lasketaan ilman arvonlisäveroa. Kuvattava liikevaihto voi sisältää joitakin tuloslaskelman liikevaihtoon kuulumattomia eriä, kuten käyttöomaisuuserien myyntejä, muita tuottoja, satunnaisia eriä, käänteisesti verovelvollisia ostoja, tuotteiden omaa käyttöä ja agentuurien myyntiä. Poikkeukselliset erät poistetaan laskennasta.

Henkilöstömäärä-indikaattorilla tarkoitetaan yritysten kokopäivätyöllisten määrää kalenterikuukauden aikana. Esimerkiksi kaksi puolipäiväistä työntekijää vastaa yhtä kokopäivätyöllistä. Henkilöstömääräindikaattori tuotetaan yritysrekisterin kahden vuoden takaisesta henkilöstömäärätiedosta sekä ansiotason muutoksesta puhdistetun palkkasummakehityksen perusteella. Yrittäjien henkilöstömäärä estimoidaan liikevaihdon kehityksen perusteella. Yrityksille, joilta ei ole kahden vuoden takaista henkilöstötietoa, lasketaan henkilöstömäärä jakamalla yrityksen palkkasumma toimialan keskipalkalla.

Lähteitä:

Elintarvikealan näkymät kevät 2022

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164210/Elintarvikealan_nakymat_kevat_2022_08062022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kaivosalan näkymät kevät 2022 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164211>

Keskuskauppakamarin talouskatsaus 2/2022 <https://kauppakamari.fi/julkaisu/59226/>

Metsäsektorin suhdannetiedote 2022 <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551933>

Teknolomiteollisuuden Talousnäkymät 2/2022 <https://teknolomiteollisuus.fi/fi/talous-ja-toimiala/talousnakymat>

Uusiutuvan energian näkymät kevät 2022

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164208/Uusiutuvan_energian_nakymat_kevat_2022_08062022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lisätietoja:

Henna Sormunen

Erityisasiantuntija

Kainuun liitto

henna.sormunen@kainuunliitto.fi

p. +358444100733

Lisätietoja laskennan tuloksista ja suhdannepalvelusta:

Tilastokeskuksen suhdannepalvelu palvelut.suhdanne@tilastokeskus.fi

Seuraava suhdannepäivitys julkaistaan joulukuussa 2022.